

Истраживања у предшколском васпитању и образовању

ПРЕДАВАЊЕ 18.3.2021. ГОДИНЕ

ЕМПИРИЈСКА ПЕДАГОШКА ИСТРАЖИВАЊА

- ▶ Емпиријска педагошка истраживања заснована су на синтези квантитативног и квалитативног приступа, полазе од педагошке праксе, а за основу узима искуствене чињенице (Јовановић, 2007).

ПРИМЕЊЕНА (ОПЕРАТИВНА) ПЕДАГОШКА ИСТРАЖИВАЊА

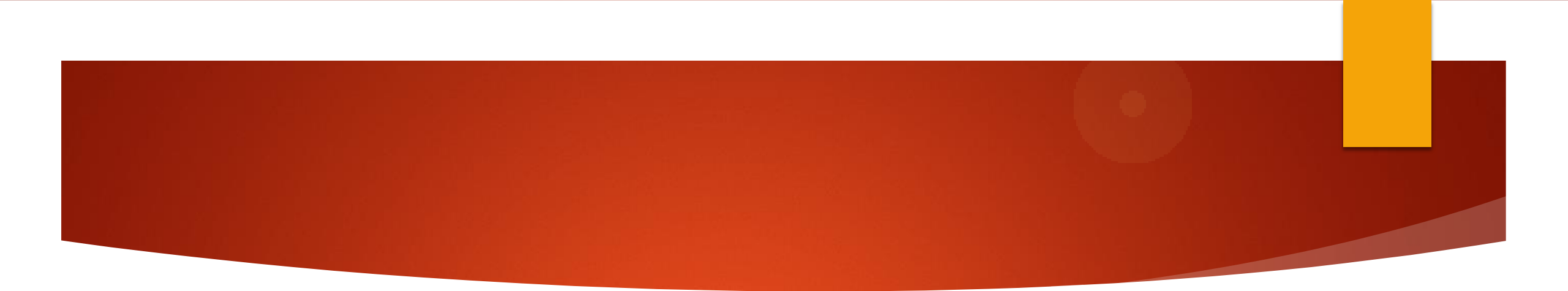
- ▶ Примењена (оперативна) педагошка истраживања имају задатак да сагледају и пронађу начине да се општа педагошка сазнања – педагошке теорије, закони и законитости учине применљивим у пракси. Могу се организовати у свим подручјима и областима педагошког рада.
- ▶ Предмет примењених истраживања могу бити садржаји, облици, методе, организација, систем, и средства педагошког рада. Морају тећи по устаљеном току и кроз све три истраживачке етапе: етапу припреме, етапу реализације и етапу закључивања.
- ▶ Примењена педагошка истраживања започињу **избором проблема**, односно **предмета истраживања**. Након идентификовања проблема, поставља се **циљ(еви) истраживања** из којег проистичу **задаци истраживања**. На основу постављеног циља(ева) и задатака дефинишу се **истраживачке хипотезе** које усмеравају цео процес истраживања. Одређују се **варијабле**, као и **популација/узорак** истраживања на којем ће се прикупити подаци. **Подаци се прикупљају** применом различитих **метода, техника и инструмената** истраживања. Након спровођења истраживања и прикупљања података, приступа се **обради** а потом **анализи резултата**. Добијене **резултате** доводећи их у везу са постављеним хипотезама и изабраним теоријским становишт**треба протумачити** ем
- ▶ У оквиру ових истраживања преовлађује индуктивно закључивање, компарација, уопштавање и прелаз од појединачног (емпиријског) ка опште, сазнању (теорија) (Јовановић, 2007)

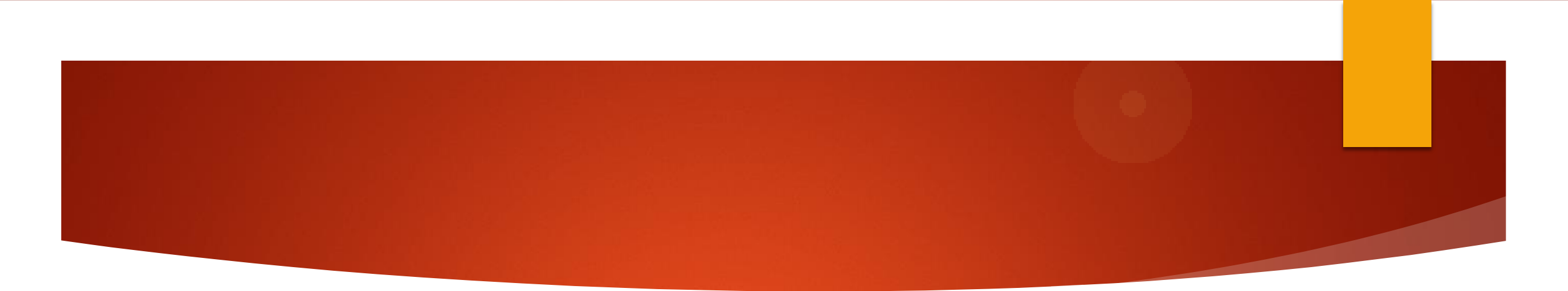
Вежба:

- ▶ Размислите и одговорите који проблеми из васпитно-образовне праксе захтевају реализацију квази-емпиријских педагошких истраживања.

АКЦИОНА ПЕДАГОШКА ИСТРАЖИВАЊА

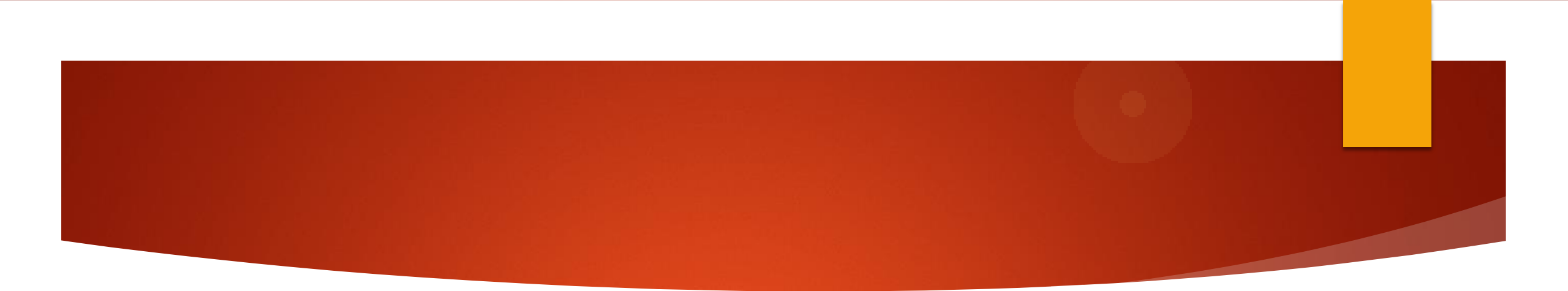
- ▶ Претече овог приступа истраживању васпитања могу се наћи у радовима свих педагошких класика који су своје педагошке теорије градили паралелно са педагошком акцијом, стварањем и развијањем школа (пример Марије Монтесори).
- ▶ Повезивање израза АКЦИЈА и ИСТРАЖИВАЊЕ у називу указује на основну карактеристику ове методе – проверавање идеја у пракси као средства иновирања васпитно-образовног рада, проверавање идеја у пракси у смислу унапређења и повећања знања о курикулуму, подучавању и учењу. Резултат акционих истраживања појављују се виду различитих бенефита у ономе што се дешава у вртићу и васпитној групи и до боље артикулације и образложења педагошке основе за оно што се дешава у вртићу. Акционо истраживање повезује теорију и праксу у једну целину: *идеја у акцији* (Kemmis, 1981).

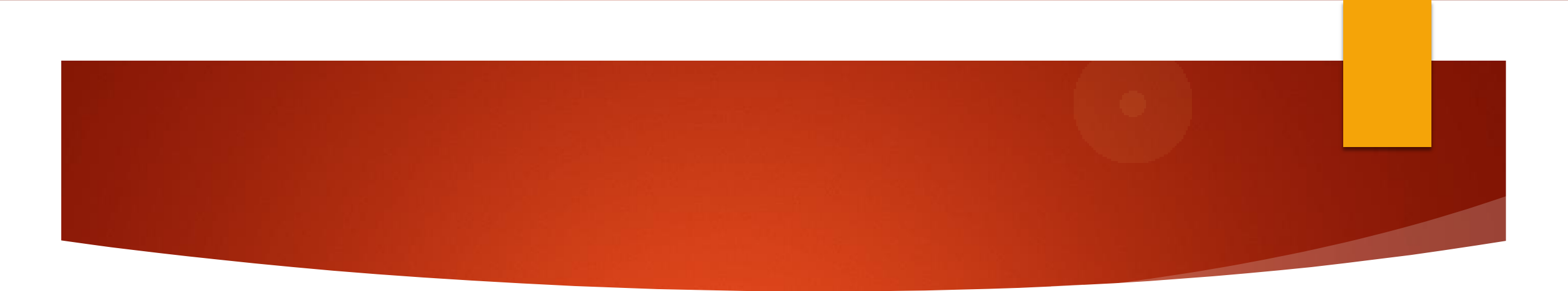
-
- ▶ Пименом акционих истраживања у сфери образовања доприноси се:
 - ▶ а) повезивању теорије и праксе;
 - ▶ б) решавању свакодневних проблема практичара (наставника, васпитача) (Кнежевић Флорић и Нинковић, 2012).

-
- ▶ Kurt Levin (Lewin, K.), социјални психолог, развио је концепцију акционог истраживања и примењивао на низу друштвених експеримената након II светског рата у САД-у. У Левиновом раду биле су доминантне две идеје: идеја групног одлучивања и потпуно опредељење да се уведе побољшање (Kemmis, 1981).

- ▶ За Левина, акционо истраживање је “базични социјално истраживање”...које може да да „...дубље увиде у законе који владају друштвеним животом” али које је истовремено води ка “... независности, једнакости и кооперацији”, ка социјалној промени.
- ▶ Седамдесетих година у Великој Британији започиње озбиљнија примена акционих истраживања у школи за која су, између осталих, заслужни Лоренс Стенхаус и Џон Елиот.
- ▶ Стенхаус сматра како “није довољно да учитељев посао буде проучен, учитељи требају проучити сами себeк. Дакле, он настоји афирмисати нову улогу учитеља-истраживача. Сматра како учитељи ту улогу могу остварити кроз сарадничка истраживања у којима важно место имају стално запослени истраживачи чији је основни задатак помоћи учитељима у њиховом послу. Елиот сматра како је теорија недељива од праксе и њена валидност се не треба проверавати класичним испитивањем њене истинитости. Данас акциона истраживања за многе ауторе представљају кључну полугу како за унапређивање стручног умећа појединог васпитача тако и за мењање вртића и друштва у целини

- ▶ Мужић (1999) наводи акцијско истраживање као варијанту „развојних истраживања јер се и у њима уводе новине у васпитно-образовној делатности и то на темељу њихове научне провере. Он наводи следеће карактеристике акцијских истраживања:
- ▶ а) околност да онај који врши односно учествује у васпитно-образовној делатности, њу уједно и истражује;
- ▶ б) висок степен еластичности посебно у вези нацрта спровођења истраживања;
- ▶ ц) акциона истраживања нису претежно индивидуална, већ могу бити и заједничка;
- ▶ д) акционо истраживање је у суштини емпиријско истраживање.

-
- ▶ Једна од главних карактеристика акционог истраживања је да они који су предмет планираних промена сами одлучују о току акција које би требало да доведу до промена као и промишљања и евалуација резултата стратегија која је опробана у пракси (Kemmis, 1981).
 - ▶ Премиса акционог истраживања је да је немогуће разумети неки систем уколико га не покушамо променити. Односно, дијагноза – спознаја има смисла само уколико је повезана с интервенцијом – акцијом.

-
- ▶ Сами практичари сnose већу одговорност за иновирање и унапређење праксе. Акционо истраживање омогућава практичарима један флексибилан приступ за побољшање сопствене васпитно-образовне праксе и разумевања те праксе (Kemmis, 1981).

- ▶ Левин је описао акционо истраживање као пењање спиралним степеницама где је сваки степен сачињен од планирања, акције и евалуације (Kemmis, 1981).
- ▶ У акционим педагошким истраживањима истраживачки и апликативни део истраживања се остварују истовремено. Она су истраживања са људима а не на људима. Однос између истраживача и учесника је двосмеран. Организација акционих истраживања „омогућава да се сваки учесник активно ангажује у истраживачком процесу, од самог избора (идентификације) и формулације проблема (предмета) истраживања, израде пројеката, прикупљања и обраде података, па до интерпретације (анализе и оцене) добијених резултата истраживања и њихове примене у непосредном васпитнообразовном раду. Истраживачи који реализују акционо педагошко истраживање настоје да разумеју и доведу у интеракцијски однос што више фактора који делују у образованом процесу, уместо да их „дидактички анализирају“ и опишу. То је због тога што акциона педагошка истраживања подржавају модел „критичког деловања“ који подразумева кооперацију и дијалог онога који истражује, са оним који учествују.“ (Кнежевић Флорић и Нинковић, 2012, стр. 99).

- ▶ Примењено на васпитnu grupy, akciona istraživanja su pristup koji unapređuje vaspitno-obrazovni proces kroz promenu, ohrabrujući vaspitache da postanu svesni svoje vlastite prakse, da budu kritični prema toj praksi i da budu spremni da je meñaju. Svaka inovacija u obrazovanju ili u vaspitnoj praksi ne predstavlja istovremeno i akciono istraživanje. Akciono istraživanje uvek predstavlja transformaciju vaspitno-obrazovne prakse, odnosno pokušaj meñanja i unapređivanja ali i način saznavanja i same prakse i situacije u kojoj se odvija. Kako bi akcija zaista vodila meñanju i saznavanju socijalne prakse, ona mora biti planirana kao pokušaj rešavanja problema, a potom podvrgnuta sistematskom praćenju, analizi i evaluaciji.

Да би се спровело акционо истраживање потребно је да се:

- ▶ Припреми план акције како би се побољшало оно што се већ дешава;
- ▶ Ради на реализацији плана;
- ▶ Прати ефекте акције у контексту у коме се она одвија;
- ▶ Размишља о ефектима акција у смислу даљег планирања, следеће акције и даље у сукцесивним циклусима (Kemmis, 1981).

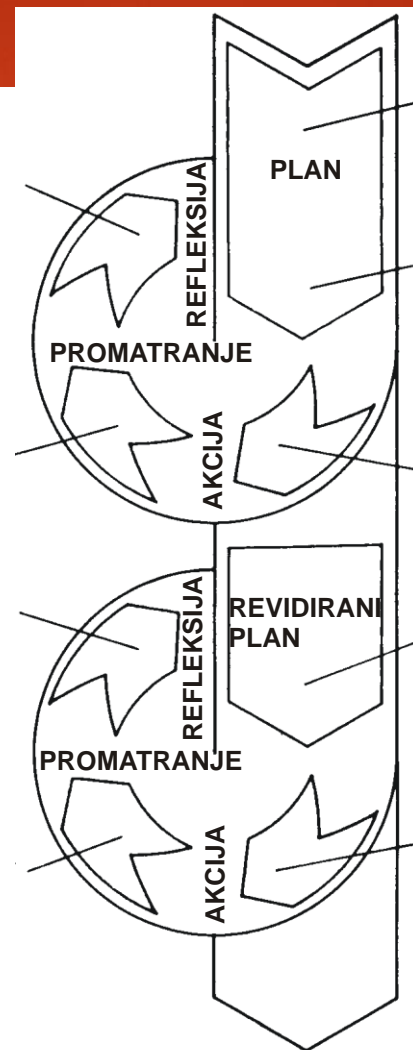
Слика 1: **Акционо истраживање на делу** (преузето од Kemmis, S. (1981). *The Action Research Planner*. Deakin University Press Victoria.

Истраживање ученичких питања у настави је ометано мојом потребом за успостављањем контроле у разреду.

Снимам питања и одговоре на касету током следећих неколико часова како бих видео/ла што се догађа. Водим дневник о личним импресијама.

Истраживање се развија, али ученици су и даље немирни. Како могу остварити њихову пажњу? Можда слушајући једни друге, истражујући своја питања. Који задаци би помогли?

Снимам питања и контролне изјаве на касету. Водим белешке у дневнику о променама у понашању ученика.

Моји ученици сматрају како бавити се науком значи присећати се чињеница пре него истраживати. Како могу подстаћи моје ученике на истраживање, променити курикулум, променити питања и начин њиховог постављања?

Променићу стратегију постављања питања тако да ученици истражују одговоре на властита питања

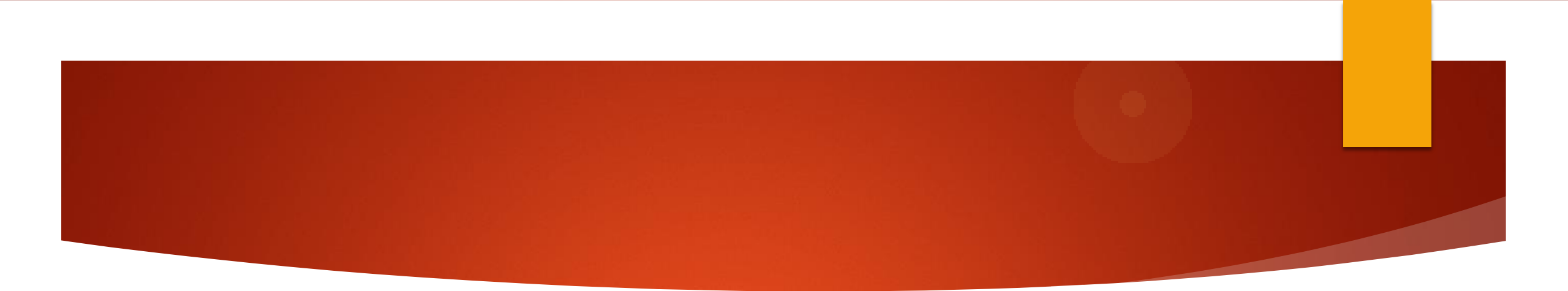
Покушавам питања да поставим тако да ученици могу рећи шта мисле и шта их занима.

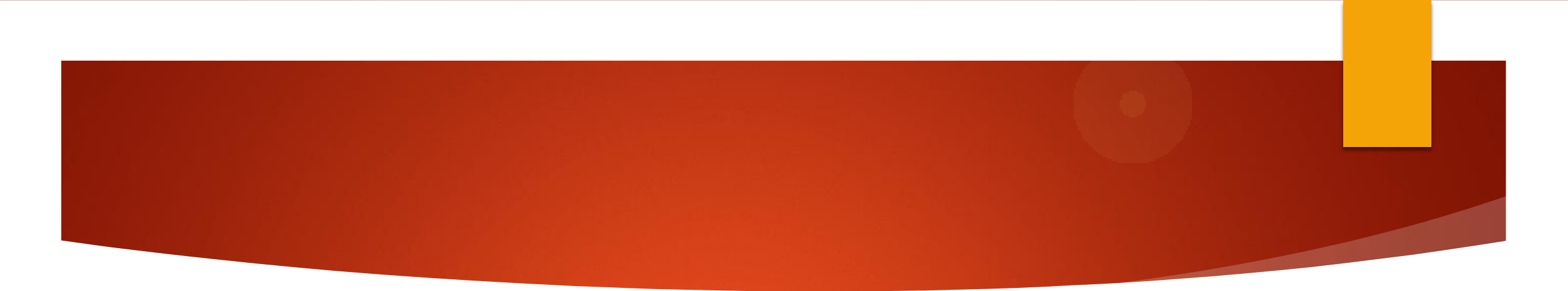
Наставићу с остваривањем основног циља, али настојаћу да смањим своје покушаје контролисања ученика.

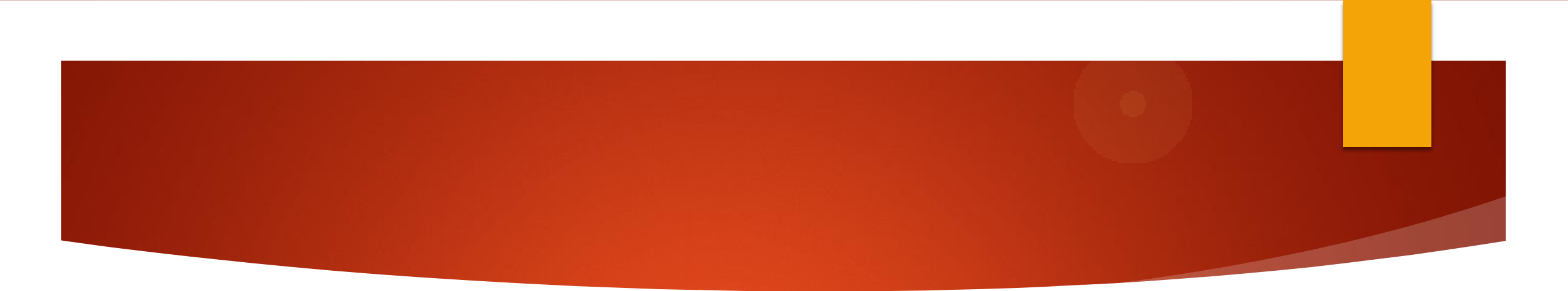
Користим мање контролишућих изјава следећих неколико часова.

Ток акционог истраживања

- ▶ Често се проблем акционих истраживања „групно“ идентификује и бира. Реч је о варијанти поступка „буре мозга“ или „олује идеја“ – brainstorming, а односи се на неко актуелно, горуће питање. Следи евалуација идеја изнесених идеја и „групно“ утврђивање проблема који ће се проучавати. Припремање акционих истраживања је веома оквирно, опште и оријентационо. Полазећи од чињенице да је циљ акционих истраживања симултано сазнавање (иако акценат није на сазнавању), и унапређивање васпитно-образовне праксе, постављају се хипотезе и одећују инструменти. Међутим, они се не постављају и не одређују дефинитивно, него се „граде“, мењају и обликују према закључцима у току самог истраживања.

-
- ▶ Следи увођење договорених поступака (акције) и праћење њихових ефеката. Ефекте прате учесници различитим, првенствено квалитативним поступцима који се, такође, могу мењати у току истраживања. Следећи корак је анализа претходнох периода (етапе, циклуса) истраживачког рада, воде расправе (дијалог, дискурс) о резултатима, и у току заједничке дискусије критички процењују, доносе закључак, да ли ће се наставити истим путем или је потребно нешто кориговати (променити, поправити). Промене се могу вршити и по неколико пута, зависно од природе проблема, времена, ставова учесника...

-
- ▶ Инструменти који се користе у акционим истраживањима су већ раније примењивана. Ако се изражђују за конкретно истраживање, то се ради *ad hoc*. У акционим истраживањима најчешће се користи анализа садржаја документације (дечји радови, припреме васпитача, записници, белешке, аудио-видео записи, протоколи посматрања, интервјуисање), поступци партиципирајућег посматрања, интервјуисање, анкетирање, а сасвим ретко други поступци (тестирање, скалирање...).

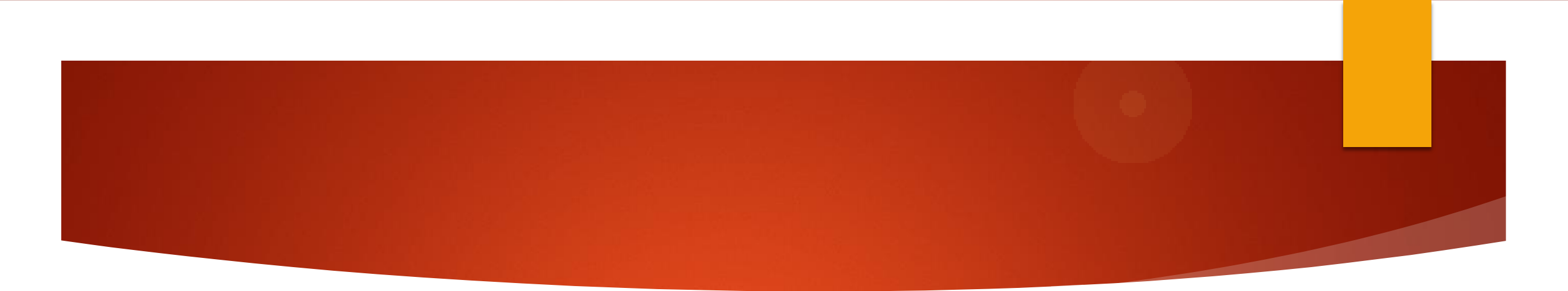
-
- ▶ Обрада прикупљених података је претежно квалитативна. Квантитативна обрада се своди, углавном, на израчунавање процената и рангова (Кнежевић Флорић и Нинковић, 2012).
 - ▶ *Писање извештаја о спроведеном истраживању* – истраживачки поступак се описује у целини, од утврђивање проблема до његовог задовољавајућег решења. Могу се описивати и доживљаји, искуства, намере, очекивања и сл.

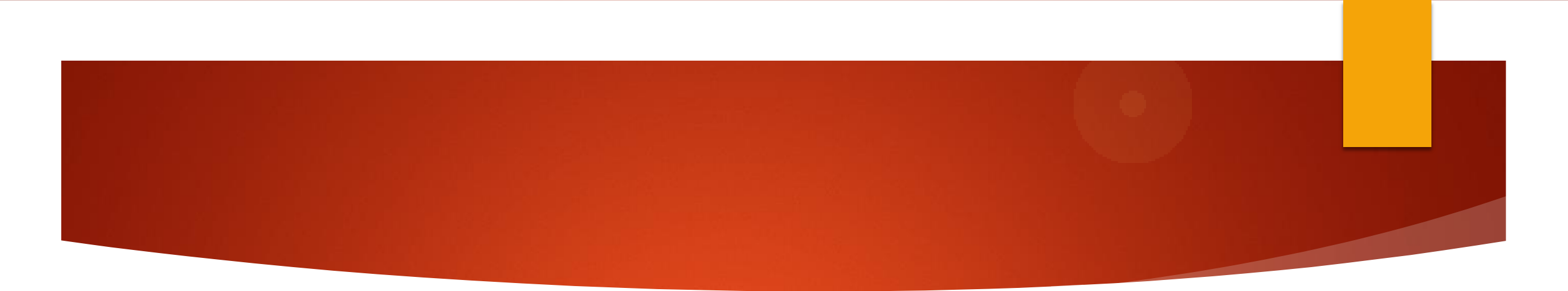
Вежба

- ▶ Размислите и одговорите који проблем у вртићу бисте истраживали и на тај начин мењали акционим истраживањем. Укратко објасните разлог и наведите кога бисте све укључили у истраживање.

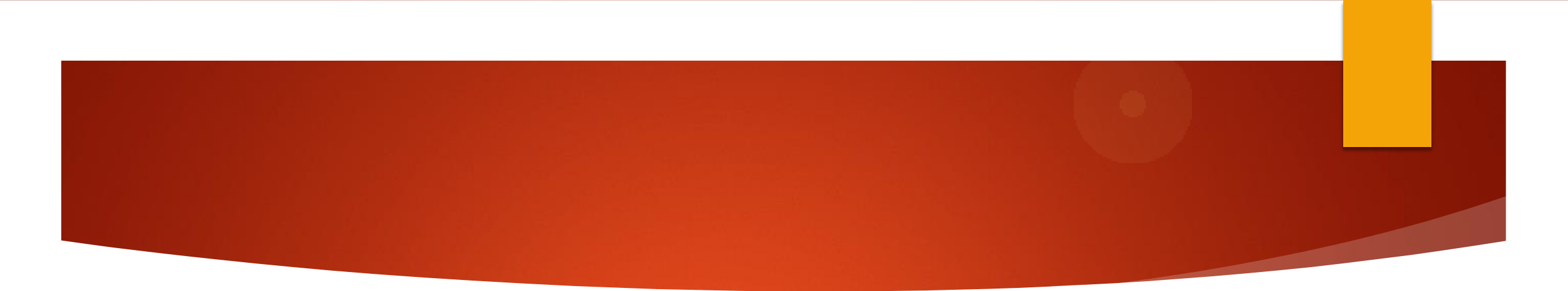
ЕКСПЕРИМЕНТАЛНА И КВАЗИ- ЕКСПЕРИМЕНТАЛНА ИСТРАЖИВАЊА

- ▶ У основи експерименталних истраживања је експеримент који представља тачно контролисане услове које смо поставили како бисмо тестирали хопотезу или утврдили неке чињенице. Главна карактеристика експерименталног истраживања је управо у контроли коју имамо јер нам је циљ да максимално контролишемо средину и услове у којима се јављају варијабле које нас интересују. Управо зато се експерименти спроводе у лабораторијама пошто тамо можемо да имамо максималну контролу. Контрола се још испољава и у чињенице да ми као истраживачи можемо да манипулишемо варијаблама за које мислимо да могу да утичу на исходе истраживања (у тим случајевима их називамо предикторским) (Mijus, 2004).

-
- ▶ Екпериментално педагошко истраживање представља проучавање узрочно-последичних (каузалних) веза између педагошких појава као и планско утврђивање ефеката одређених педагошких поступака, Ова врста педагошког истраживања реализује се применом експерименталне методе која означава и као *педагошки експеримент*. Педагошки експеримент је намерно изазивање или увођење одређене педагошке појаве и организовано праћење промена које та појава изазова или проузрокује (Јовановић, 2007).

-
- ▶ Сваки педагошки експеримент мора да има две променљиве (варијабле) које се доводе у међусобни однос у васпитно-образовном процесу. Независне променљиве представљају величину коју уводимо као екпериментални(е) фактор(е), док зависну(е) варијаблу(е) представљају поселдице промена односно утицај експерименталног фактора (Јовановић, 2007).

- ▶ За педагошки експеримент потребни су што природнији услови. У педагогији уместо потпуног експерименталног истраживања спроводимо квази-експериментално истраживање у којем имамо слободу одступања од насумичне поделе испитаника у групе већ бирамо контролну групу (група за поређење) која највише личи нашој експерименталној групи. Рецимо, занима нас да истражимо утицај одређених педагошких радионица на развој емпатије код деце припремно-предшколског узраста. За овакво истраживање не доводимо децу у лабораторију. Истраживање радимо „на терену“ тј. у вртићу при чему ће нам експериментална група бити једна припремно-предшколска група, док ће група за поређење бити друга група која највише „личи“ на експериментални разред: исти број деце, сличан број дечака и девојчица, сличан социо-економски статус и тако даље.

-
- ▶ Експериментална педагошка истраживања делимо на: екперимент са једном групом, експеримент са паралелним групама и екперимент са ротацијом екперименталног фактора.

Експеримент са једном групом

Експеримент са једном групом подразумева уношење експерименталних фактора једо за другим sukcesивно, у **исту** групу.

Ток рада је следећи:

- ▶ Иницијално, почетно, мерење којим се утврђује почетно стање појаве коју истражујемо;
- ▶ Рад без екперименталног фактора због провере уобичајеног начина рада;
- ▶ Оперативно мерење којим се утврђују резултати уобичајенох начина рада;
- ▶ Увођење експерименталног фактора због дејства које желимо да утврдимо;
- ▶ Финално мерење због утврђивања резултата рада након дејства екперименталног фактора;
- ▶ Упоређивање резултата иницијалног и финалног мерења
- ▶ Извођење закључака на основу упоређених резултата (Јовановић, 2007).

Експеримент са паралелним групама

Експеримент са паралелним групама подразумева увођење експерименталних(ог) фактора (независне променљиве) у једну (или више) експерименталну групу и, паралелно, формирање једне (или више) контролне групе. Групе треба да буду уједначене, односно одговарајуће по саставу, величини, способности и другим обележјима.

Ток рада је следећи:

- ▶ Уједначавање експерименталне и контролне групе;
- ▶ Иницијално мерење у паралелним групама;
- ▶ Увођење експерименталног фактора у експерименталну групу;
- ▶ Извођење педагошког експеримента (систематско деловање експерименталног фактора у експерименталној групи);
- ▶ Финално мерење (утврђивање промене резултата под утицајем дејства експерименталног фактора ради упоређивања са резултатима иницијалног мерења у експерименталној и контролној групи);
- ▶ Упоређивање резултата мерења у експерименталној и контролној групи;
- ▶ Извођење закључака на основу упоређених резултата (Јовановић, 2007).

Експеримент са ротацијом експерименталних фактора

Експеримент са ротацијом експерименталних фактора подразумева уношење експерименталних фактора из групе у групу. Сваки фактор делује у свакој групи, а свака група је истовремено и експериментална и контролна.

Ток рада је следећи:

- ▶ Увођење експерименталних фактора у групе;
- ▶ Извођење педагошког експеримента под дејством уведених експерименталних фактора;
- ▶ Мерење резултата рада под дејством уведених експерименталних фактора;
- ▶ Ротирање експерименталних фактора из групе у групу;
- ▶ Извођење педагошког експеримента под дејством уведених ротирајућих експерименталних фактора;
- ▶ Упоредивање резултата мерења после увођења експерименталних фактора и после ротирања експерименталних фактора;
- ▶ Извођење закључака на основу упоређених резултата првог и другог мерења (Јовановић, 2007).

Вежба:

- ▶ Фокусирајући се на један проблем у вртићу, скицирајте нацрт експеримента са паралелним групама.